

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс

за академичната длъжност „ДОЦЕНТ“,

обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“

в ДВ, бр. 55 от 19 юли 2011 г.

Рецензент: доц. д-р Татяна Василева Мострова

Кандидат: гл. асистент д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски

Единствен кандидат по обявения конкурс от ЮЗУ „Неофит Рилски“ за редовен „доцент“ е гл. асистент д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски.

Кратки биографични данни за кандидата

Главният асистент д-р Лъчезар Перчеклийски завършва (2001 г.) специалност „Българска филология“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. От 2003 г. е редовен докторант в Катедрата по български език и хоноруван асистент. През 2007 г. получава научната и образователна степен „доктор“ с дисертация на тема „Словообразователни категории и типове при съществителните имена в Троянския дамаскин от XVII в.“. От октомври 2007 г. е назначен за редовен асистент, а от м. май 2008 г. до настоящия момент е главен асистент по старобългарски и история на българския език в Катедрата по български език на Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Характеристика на научната продукция на кандидата

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология, Български език - история на българския език (05. 04. 17) гл. ас. д-р Л. Перчеклийски участва с 2 монографии, една книга в съавторство и още 27 статии и студии (3 от тях в съавторство). От тези трудове по темата на дисертацията са първата монография и 9 от статиите. Тази внушителна и сериозна научна продукция представя кандидата като опитен изследовател и изграден научен работник. В центъра на

изследователските интереси на д-р Л. Перчеклийски стои българското историческо словообразуване и историческа лексикология, като вниманието му е съсредоточено както върху най-ранния период от историята на старобългарската книжнина и старобългарския книжовен език, така и върху писмени паметници от по-късните периоди от историята на българския език и възникването на новобългарския книжовен език. Участието му в многогодишни интердисциплинарни проекти очертава и друга не по-малко интересна област на неговите проучвания (в съавторство), свързана с културно-исторически паметници от византийско-християнската епоха, наследници на древните балкански цивилизации.

Основни приноси в научната дейност на кандидата

Специалният интерес на Л. Перчеклийски към историческото словообразуване е засвидетелстван много перспективно в дисертацията му, *„Словообразователните категории и типове при съществителните имена в Троянския дамаскин от XVII в.“* издадена като монографичен труд през 2008 г. (№ 1). В нея за пръв път са приложени теоретичните постановки на структурно-функционалното словообразуване, разработени от М. Докулил, върху материал от писмен паметник от XVII в. и са очертани основните словообразователни тенденции в развоя на българския книжовен език от този период. От особена важност са направените изводи за устойчивостта на словообразователната система в исторически план и за проникването на отделни суфикси от народните говори в книжовния език.

Продължение на линията на словообразователни проучвания на д-р Л. Перчеклийски е поредицата от статии, публикувани в периода 2007 – 2011 г. (№ 2, 3, 4, 5, 7, 9, 15, 16). В тях са анализирани основните най-продуктивни, както и по-редките словообразователни типове при девербалните и деадективни съществителни имена от категориите *Nomina actionis et resultativa* и *Nomina essendi* в Мариинското глаголическо четириевангелие от X в. Източникът на изследване е избран не само

поради факта, че този старобългарски паметник не е проучван основно в словообразователно отношение, но и поради данни от досегашни изследвания за близостта на неговата лексика до първоначалния Кирило-Методиев превод на евангелието.

Тази значима и нова тема е детайлно разработена в представения **хабилитационен труд** „Словообразуване на *nomina abstracta* в евангелски паметници от X и XI в. (С особен оглед към Мариинското четириевангелие), издаден през 2011 г. (238 с.). Монографията значително разширява обсега на дотогавашните изследвания на Л. Перчеклийски и по отношение на ексцерпирания материал, като освен Мариинското евангелие включва словообразователни единици от абстрактната лексика при съществителните имена от още два глаголически и два кирилски евангелски преписа: Зографско, Асеманиево, Ватиканско и Савина книга. Вниманието на автора в тази работа е съсредоточено преди всичко върху абстрактните имена, оформящи лексико-семантичната и логическа категория *Nomina abstracta*.

Монографията се състои от 4 части: **Увод** (с. 9-35); ***Nomina abstracta*. (Словообразователен анализ)** (с.36-146); **Тенденции в словообразуването на *Nomina abstracta* в историята на българския език (въз основа на досегашни проучвания)** (с. 147-188); **Заклучение** (с.189-206). Приложени са: Индекс на анализиранияте в работата названия и обширна библиография по темата.

В увода са представени най-важните и необходими основни постановки за изследването. Изтъква се значението на абстрактната лексика за изграждането и кодифицирането на книжовния език на първоначалния Кирило-Методиев превод на евангелския текст, използването на словообразователните и семантични средства и възможности на говоримия език на солунските славяни за изковаване на новите понятия на християнската идеология. Подчертано е значението на

предложената тема, чрез проучването на която „се хвърля светлина върху езиковото словотворчество на Кирил и Методий и техните ученици“. Добрата библиографска осведоменост на автора и отличната професионална подготовка са в основата и на представянето на Мариинския паметник и другите евангелски преписи от X-XI в., които **досега не са изследвани цялостно в словообразователно отношение**. Изяснени са методологичните принципи на словообразователния анализ на М. Докулил (и колектив), както и основните положения при неговото прилагане върху старобългарския материал.

Основната част от изследването е вторият раздел, в който е направена класификация на абстрактните образувания от категориите Nomina actionis et resultativa и Nomina essendi по словообразователни типове. Материалът е много добре структуриран. Подреждането на словообразователните типове в границите на отделните категории е направено според степента на тяхната продуктивност. Отделени са названията с еднозначна и с нееднозначна интерпретация. При имената за действия и за резултати от действия се акцентира на акционните образувания, а резултативните, които се характеризират с по-голяма степен на конкретност се разглеждат под линия. При всяка единица се дава лексикално значение и словообразователната дефиниция с контексти, както и мотивиращата глаголна или адективна основа. **Този прецизен словообразователен анализ и приложения комплексен подход (синхронен, съчетан с диахрония) осигуряват надеждността на получените резултати и на направените изводи.**

Интересна и много полезна е идеята на автора да открие тенденциите в словообразуването на Nomina abstracta в отделните периоди от историята на българския език (старобългарски , среднобългарски и новобългарски), въз основа на съществуващите вече проучвания от други автори. Много подробно е представен новобългарския период, който е разпределен в 4

подраздела: **А. Предвъзрожденска епоха, Б. Възрожденска епоха, В. Съвременен български книжовен език и Г. Български диалектен език.** Този дял от монографията **има значение и като оценка на направеното в областта на българското историческо словообразуване.** Той обаче ни представя една твърде неравномерна картина на изследванията, особено за старобългарския и за среднобългарския период, където липсват по-обхватни проучвания за много от категориите с деадективна и десубстантивна мотивирока.

В края на монографията са изложени резултатите от изследването на абстрактните образувания. Направени са **изводи за продуктивността** на словообразователните типове при двете категории, като се подчертава високата степен на деривационна активност при създаването на акционни и резултативни названия. В 5-те евангелски преписа те представят 4/5 от синхронно мотивираната лексика с абстрактно значение. Подчертава се, че **абстрактната лексика е характерна не само за книжовния език, но и за диалектите на съвременния български език и то през цялата ни езикова история.** Много важна за по-нататъшните проучвания е и **установената приемственост** между по-новите периоди и старобългарския език, както по отношение на начините на образуване на отвлечените названия, така и по отношение на словообразователните средства (с. 205). **Важни са и направените изводи за съхраняването на основните словообразователни типове и начини при девербалните и деадективните отвлечени названия, а оттук и за съществуването на устойчиви тенденции в областта на българската словообразователна система.**

Друга интересна област на изследване е свързана с участието на д-р Л. Перчеклийски в издания (2010 г.) от Университетското издателство „Неофит Рилски“ съвместен труд (с Л. Илиева и П. Петков), посветен на Тиквешкия сборник от XV в. (№3). В авторската студия на кандидата

„Старозаветни сюжети в Тиквешкия сборник“ (с. 118-142) е направена подробна съпоставка на съдържанието на апокрифните слова от сборника със съответните библейски сюжети. Анализирайки промените и допълненията в съдържанието на апокрифите, той достига до извода, че те са резултат от първоначалното битуване на тези старозаветни разкази в устната традиция на Палестина, Сирия и Египет, а по-късно и на Балканите.

Върху материал от този сборник със смесено съдържание от XV в. е и разработката на Л. Перчеклийски „Имена за лица в Тиквешкия сборник (С оглед на словообразуването)“ (№ 12), в която е направена относително пълна характеристика на 4 словообразователни категории и техните типове: *Nomina agentis*, *Nomina actoris*, *Nomina attributive*, Имена за носители на субстанциално отношение и *Nomina mota*. До сега този паметник не е изследван в словообразователно отношение. На словообразуването на съществителните, но в един по-късен период от историята на езика е посветено и проучването на народностните и жителски наименования в Тошковичевия препис на „История славянобългарска“ в съпоставка със Зографския препис. Заслуга на автора е констатацията, че в народните говори от времето на Предвъзраждането и Възраждането съществува конкуренция на суфиксите при образуването на тези названия (№ 8).

Своеобразен тематичен кръг от научната продукция на Л. Перчеклийски оформят проучванията му върху преписите на Паисиевата история, обобщени в 2 публикации. Авторът идентифицира и определя Ахтаровия препис като преправка от 1844 г. на Паисиевата история. Негова заслуга е кодикологично описание на паметника, заедно с графолингвистичен анализ на най-важните особености на преписа (№ 11), както и установяване на мястото на тази преправка на Паисиевата история

сред преписите, произлизащи от Рилския царственик (от 1825 г.), с което той допълва генеалогичната схема на преработките (№ 17).

Благодарение на участието си в многогодишен интердисциплинарен проект на ЮЗУ, д-р Л. Перчеклийски получава възможност да приложи квалификацията си на специалист в 3 колективни разработки върху описанието и изследването на културно-исторически и езикови паметници от античността и средновековието в Южна Странджа и Одринска Тракия, които са принос и за балканистиката (№ 6, 10, 14).

Преподавателска дейност

Преподавателската дейност на участника в конкурса включва лекционни курсове и семинарни упражнения със студенти по: **1. Основните дисциплини:** Старобългарски език, История на българския език, История на българския книжовен език и **2. Избираеми и факултативни дисциплини:** Лексикална морфология (словообразуване), Редакции на старобългарския книжовен език, Съвременен български език за чужденци, Практически български език за чужденци. Освен това д-р Л. Перчеклийски в момента е ръководител на двама дипломанти от специалността „Българска филология“.

Участие в научни форуми, цитирания

Д-р Перчеклийски е участвал с доклади в 10 научни конференции и специализирани семинари в България и в чужбина. За трудовете му е излязла една положителна рецензия. Монографията *Словообразователни категории и типове при съществителните имена в Троянския дамаскин от XVII в.* е цитирана в дисертации и монографии, издадени в България.

Проектна, експертна и редакторска дейност

Гл. ас. Л. Перчеклийски се е включил в дейността на **8 колективни научни проекта**, 4 от които са финансирани от МОМН и МСФ и 4 – финансирани от ЮЗУ. Член е на Държавната изпитна комисия по български език и на изпитната комисия по български език за чужденци

(2009 - 2011). Участвал е и в редакционните колегии на 3 сборника, издадени в ЮЗУ „Неофит Рилски“ (2009 и 2010 г.) като редактор и съставител.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Гл. ас. Л. Перчеклийски се представя в конкурса за „доцент“ с много съществени научни приноси в областта на старобългарското и историческо словообразуване и лексикология и в проучването на проблемите на писмени паметници от по-късните периоди от историята на българския език. В своите публикации той показва качества на перспективен и компетентен изследовател, съчетаващ профила на старобългариста и историка на българския език с квалификацията на словообразувател, който успешно прилага в трудовете си една от най-авторитетните словообразователни методологии в славянската лингвистика.

С пълна убеденост препоръчвам на почитаемото научно жури да присъди академичната длъжност „доцент“ на гл. ас. д-р Л. Перчеклийски.

София, 31. 10. 2011 г.

Доц. д-р Татяна Мострова

